

בוחרים תמיד / תשע"א

פרק ראשון - הבנה והבנה

1. **הטענה המרכזית** של כותבת המאמר :
 - א. בניגוד לשאר הברואים לאדם יש חופש בחירה בכל רגע.
 - ב. **טענת הנגד** : אין לנו שליטה על המתרחש במציאות הסובבת אותנו : תכונות, בריאות, תנאי חיים.
 - ג. **ההפרכה** : יש באפשרותנו לבחור כיצד לפעול במציאות נתונה.
2. **מילה הרומזת על טענת הנגד** : האומנם? (גם : הלוא, אכן) – (שורה 22)
3. **ומילה הרומזת על הפרכתה** : אבל – (שורה 32)

הטענה המרכזית - בניגוד לשאר הברואים לאדם יש חופש בחירה בכל רגע.	הראיות
ההפרכה - יש באפשרותנו לבחור כיצד לפעול במציאות נתונה.	...נתתי לפניך... את החיים... ואת המות... (דברים ל, טו) "ובחרת בחיים" (דברים ל, יט).
ההפרכה - יש באפשרותנו לבחור כיצד לפעול במציאות נתונה.	"מי שנולד במזל מאדים יהיה שופך דם. אמר רב אשי : (אדם כזה יהיה) או מקיז דם או שוחט או מוהל". (שבת קנו, ע"א)

3. א. ב.

הרעיון שהכותבת מבטאת באמצעות	השדה הסמנטי
לאדם יש יכולת בחירה בכל רגע, והוא שולט על חייו ובחירותיו.	תחבורה / נהיגה - (פסקה ב)
האדם יכול לבחור את רגשותיו.	ים / שחייה - (פסקה ז)

4. א. ב.

דוגמאות	אופני התנהגות שיש בהם אפשרות בחירה
אפשר לבחור דרך אילו משקפיים לראות את חוויות חיינו. ולאמץ משקפיים ורודים)	מחשבה
בעקבות אובדן אפשר לכעוס, להתייאש, לחוש אומללות; ואפשר גם לבחור להיות אופטימיים ולדבוק בתקווה, לשמוח ולהודות על הקיים.	רגש
"מי שנולד במזל מאדים יהיה... או מקיז דם או שוחט או מוהל". (במקום שופך דם)	מעשה

5. א. סוגי אנשים הבוחרים שלא לבחור:

- אנשים שאינם בוחרים כי רוצים להאמין שכל האפשרויות עדיין פתוחות לפניהם.
- אנשים החוששים להתחייב התחייבויות ולשאת בתוצאות בחירתם.
- אנשים החוששים מכישלון.
- אנשים הבוחרים מאחריות ומפקידים את הבחירה בידי אדם אחר.

ב. ההיגדים המציינים את התוצאות של הבחירה שלא לבחור:

- האדם אינו מתקדם.
- האדם פסיבי ואינו שולט בהתנהלותו.

פרק שני - תחביר

8. א. ניתוח משפטים. ב. ניתוח המילים המסומנות בקו.

(I) משפט מורכב:

מסוקיא אולאי	מסוקיא אולאי
מי שמחליט ללמוד מקצוע חדש	מתחייב למלא אחר הדרישות שמכתיבה לו מסגרת הלימודים

אז - אולאי

(II) משפט איחוי:

אזכר א מורכב	מסוקיא אולאי
האדם נושא את התכונות האלוניות חירות ושליטה, משום שהוא נברא בצלם אלוקים,	אזכר 2 אולאי
ולפיכך יש לו היכולת המופלאה של בחירה חופשית.	אולאי

(III) משפט פשוט בעל חלק כולל:

בכל צומת בחיים, בכל התלבטות, האדם הוא בן חורין בחירת דרכו ופעולותיו. ^{אזאי כולל}

ג. משפט I בקשר לוגי של תנאי:
אם מחליטים ללמוד מקצוע חדש, מתחייבים למלא אחר הדרישות שמכתיבה לו מסגרת הלימודים.

9. א. (I) משפט פשוט -

רבים נהנים מתנאי חיים מעולים: משפחה תומכת, ילדים, מעמד חברתי
 (II) **משפט מורכב** - אדם אומר לבנו: "בחר לך חלק יפה בנחלתי"
 ב. (I) משפחה תומכת, ילדים, מעמד חברתי – **תמורה כוללת** / **מפרטת**
 (II) בחר לך חלק יפה בנחלתי – **פסוקית מושא**
 ג. אנו יכולים לשקוע בייאוש בעקבות כישלון ואנו יכולים לעשות את ההפך, **כלומר** לאזור כוח ולהחזיק את הראש מעל המים.
 המילה **כלומר** יכולה להמיר את הנקודתיים.
 הקשר הלוגי במשפט זה הוא קשר של **הסבר** / הבהרה/ ביאור

10. א. התפקיד התחבירי של שם הפועל.

- (1) אי אפשר להימנע מבחירה. ^{לעיל}
- (2) אנשים מאפשרים לנסיבות החיים לשלוט ברגשותיהם. ^{לעיל}
- (3) אדם יש אפשרות להשתמש בתכונות הנפש שלו לפי בחירתו. ^{אזאי}
- (4) בעלי החיים פועלים על פי אינסטינקטים לספק את צורכיהם הפיזיים. ^{אזאי (בא)}
- (5) אנחנו מתפללים שנשכיל לבחור בטוב. ^{אזאי מוכר}
- ב. אישיותו של אדם הולכת ומתעצמת בעקבות עמידה בניסיונות.
 ג. המרה של משפט (3) למשפט שיהיה בו חלק באותו תפקיד תחבירי שבסעיף ב:
 אדם יכול להשתמש בתכונות הנפש שלו לפי בחירתו.

11. א. משפט II הוא המשפט שהתחימה בו נכונה. המשפט הוא משפט איחוי.

איבר 2 - פשוט.

איבר 4 מורכב

	פסוקים מובנים
התורה מודיעה מה יהיו השכר והעונש לאדם בעקבות בחירתו	אך אינה נוטלת ממנו את אפשרות הבחירה

ב. יהיו – אוגד

ג. המשפט שתפקיד המילה המודגשת בקו שונה מתפקיד המילה "יהיו" שבסעיף ב: (1)

(1) היו אפשרויות רבות, וההתלבטות הייתה קשה. היו - (א)

(2) זו הייתה הבחירה שלו. הייתה - א

(3) מי שנולד במזל מאדים יהיה שופך דם. יהיה - א

12. אדם אינו מושפע רק מטבעו, מתכונותיו ומעברו, אלא גם מבחירתו. - משפט 2 פסוקים מובנים

א. משפט מאותו סוג תחבירי של המשפט הנתון: משפט (3).

(1) נולדנו עם תכונות המכתיבות לנו את התנהגותנו, ואף את תנאי חיינו לא עיצבנו בעצמנו.

(2) הם בוחרים לתלות את אושרם בדבר מסוים שרק אם יקבלוהו יהיו מאושרים, כביכול.

(3) איש אינו בוחר את פרידתו מידיד או את כאבו המטריד. משפט 2 פסוקים מובנים

(4) אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות.

ב. כביכול - הסגר. משמש כדי להביע את עמדת הכותבת על הנאמר.

ג. תקינות

בני אדם שונים זה מזה: כל אדם נולד עם תכונות הנפש המיוחדות לו, וכמובן שהן משפיעות עליו. אך מוטב שייעזר בהן כדי להתמודד ולעמוד במשימות המוטלות עליו.

התיקון:

בני אדם שונים זה מזה: כל אדם נולד עם תכונות הנפש המיוחדות לו, וכמובן, הן משפיעות עליו. אך מוטב שייעזר בהן כדי להתמודד עם המשימות המוטלות עליו ולעמוד בהן.

אפשר גם: מובן ש...

ההסבר:

כמובן – הסגר, ללא ש... אחריו.

להתמודד ולעמוד - שני שמות פועל המצריכים מילות יחס שונות.

פרק שלישי - מערכת הצורות

13. א. ארבע קבוצות של מילים, בכל קבוצה יש מילה אחת היוצאת דופן מבחינת השורש.

קבוצה א: **מְגִיבִים**, תַּגְבָּה, גְּבִיָּה ג-ו-ב, לעומת ג-ב-י
 קבוצה ב: הוֹרְאָה, מוֹרְחָה, יִרְאָה י-ר-א, לעומת י-ר-י / ה
 קבוצה ג: הַכְנָה, מְכוֹן, מְכַנֵּה כ-נ-ה, לעומת כ-ו-ן
 קבוצה ד: נְדָמָה, דְּמָמָה, הַדְמוּת ד-מ-מ, לעומת ד-מ-י / ה

הקבוצה	המילה היוצאת דופן	השורש של המילה היוצאת דופן	השורש המשותף למילים האחרות
א	מְגִיבִים	ג-ו-ב	ג-ב-י
ב	יִרְאָה	י-ר-א	י-ר-י / ה
ג	מְכַנֵּה	כ-נ-ה	כ-ו-ן
ד	דְּמָמָה	ד-מ-מ	ד-מ-י / ה

ב. ארבע מילים: מוֹלֵד, לְשָׁבֵת, נִדְעָה, יִשְׁבֶּה

(1) המילה היוצאת דופן מבחינת הגזרה! יִשְׁבֶּה - גזרת נל"ו/ה

(2) הגזרה המשותפת לשלוש המילים האחרות - נפו"י

14. שלושה משפטים ובכל אחד מהם שני פעלים מודגשים.

א. המשותף לשני הפעלים בכל משפט: השורש או הבניין.

(1) הבחירה **מְצַמְצֵמֵת** את אין סוף האפשרויות ו**מְמַצָּה** את היכולת של האדם.

הבניין משותף. (ס"ו)

(2) אדם צריך ל**הִתְיַצֵּב** מול האתגרים שהתורה **מְצַיְבָה** לו. **השורש משותף.** (1-3-2)

(3) אני מעדיף ל**הִתְגוֹרֵר** בדירה הקטנה, כי איני רוצה ל**הִתְגַּרֵּר** בשכנים המתנגדים

להרחבה. **הבניין משותף.** (ה"פ"ו)

ב. הוא **צָפָה** שיצליח ל**צוּף** על פני המים ולהתגבר על קשייו.

מבין הפעלים המודגשים בסעיף א, פועל אחד שהוא מאותה הגזרה של הפועל **צָפָה**,

ופועל אחד שהוא מאותה הגזרה של הפועל **לְצוּף**:

המילה	הגזרה	פועל מאותה הגזרה
צָפָה	נל"ו/ה	מְמַצָּה, לְהִתְגַּרֵּר
לְצוּף	נפו"י	לְהִתְגוֹרֵר

15. משפטים ובכל אחד מהם פועל מודגש.

(1) נִצַּלְתִּי את ההזדמנות.

(2) נִצַּלְתִּי מן הסכנה.

א. הבניין של כל אחד מן הפעלים.

ב. צורת העתיד של כל אחד מן הפעלים מן הרשימה הבאה:

אָצִיל, אֶצְלֶה, אֶנְצֵל, אֶצְלָצַל, אֶתְנַצֵּל, אֶנְצֵל

המילה	הבניין	צורת העתיד
נִצַּלְתִּי	פיעל	אֶנְצֵל
נִצַּלְתִּי	נפעל	אֶנְצֵל

ג. תקינות

הצורה הנכונה של הפועל

- משרד הבריאות כלל בסל הבריאות עוד תרופות **מִצִּילוֹת** / מְצִילוֹת חיים.
- הלקוחות **יִהְיוּ** / יִהְיוּ מן ההנחות הגדולות שהחנות מציעה.

16. א. השורש והבניין של כל שם פעולה.

(1) בכוחה של **שיחה** טובה לשנות דעתו של אדם.

(2) אדם עלול לשקוע בים של **יאוש**.

(3) גם ה**מְנַעוֹת** מבחירה היא בחירה.

(4) בפסקת הפתיחה יש ה**שְׂוֹאָה** בין האדם לבין שאר הברואים.

המילה	שורש	בניין
שיחה	ש-ו-ח / ש-י-ח	קל
יאוש	י-א-ש	פיעל
המְנַעוֹת	מ-נ-ע	נפעל
השְׂוֹאָה	ש-ו-י/ה	הפעיל

ב. המילים: ה**תְּמַקְדוֹת**, מ**לְכוּד**

(1) המשותף לשתי המילים מבחינת דרך היווצרות השורש - בשתיהן שורש תנייני. (חדירה

של תחילית לשורש).

(2) הסבר דרך ההיווצרות של שורש תנייני :

התחילית שחדרה לשורש	שורש תנייני	שם העצם המתווד	שורש ראשוני	המילה
מ	מ-ק-ד	מוקד	י-ק-ד	התמקדות
מ	מ-ל-כ-ד	מלכודת	ל-כ-ד	מלכוד

התמקדות : שורש ראשוני - י-ק-ד ← מוקד ← שורש תנייני מ-ק-ד ← התמקד ← התמקדות.
מלכוד : שורש ראשוני - ל-כ-ד ← מלכודת ← שורש תנייני מ-ל-כ-ד ← מלכד ← מלכוד.

ג. רצויה, אמיצים, מעלים, נבון, משפל, קאב מטריד -

(1) המשותף לכל השמות מבחינת דרך התצורה - כולם **שורש ומשקל** (גזירה מסורגת)

המשותף לכל השמות מבחינת המשמעות : כולם **שמות תואר**

(2) המילה **אמיצים** יוצאת דופן - כל השמות האחרים הם צורות בינוני של מערכת הפועל,

ואילו המילה **אמיצים** אינה שייכת למערכת הפועל.

17. רשימה של מילים המתחילות באות תי"ו :

תקנה, תלות, תוצאה, תכלית, תנאי, תחושה, תקין

א. מיון המילים :

מילים בעלות תי"ו שורשית	מילים בעלות תי"ו תחילית
תלות	תקנה
תנאי	תוצאה
תקין	תכלית
	תחושה

ב. בשתי מילים מן הרשימה יש תי"ו גם בסופן. המשותף לשתי המילים האלה מבחינת

הגזרה: שתי המילים : **תכלית, תלות** - בגזרת נל"י/ה.

ג. **נדאות, צמצום, אשליה, צמחה, מעמד, חברתי, כשלו**

מיון המילים לפי דרכי התצורה, והשם לכל דרך תצורה :

שורש ומשקל	בסיס + צורן סופי
צמצום	נדאות
אשליה	צמחה
מעמד	חברתי
כשלו	